

RĂZVAN-CRISTIAN BÎGIU: TRANDAFIR G. DJUVARA: BIOGRAFIA UNUI DIPLOMAT ROMÂN (1856-1935), TÂRGOVIȘTE: CETATEA DE SCAUN, 268 P.

Cristian-Iulian Ceacîru*

Din totdeauna diplomația a reprezentat unul din aspectele cele mai importante ale istoriei omenirii. De la primele înțelegeri încheiate între triburile epocii de piatră, continuând cu apariția primelor tratate scrise cum ar fi cel de la Kadesh și cu trimiterea reciprocă de misiuni diplomatice, relațiile internaționale au evoluat continuu. Și în istoria românilor relațiile diplomatice au jucat un rol foarte important în condițiile învecinării cu imperii foarte puternice care au dominat aproape tot timpul cele trei țări române.

Se poate spune că acțiunile corpului diplomatic român au ajuns la apogeul importanței lor în cea de-a doua parte a secolului XIX - începutul secolului XX. Pregătirea obținerii independenței apoi a recunoașterii statului român, acțiunile derulate în vederea obținerii unor poziții politice și comerciale cât mai avantajoase pe plan internațional pentru națiunea română, au constituit liniile directe ale diplomației românești din ultima parte a celui de-al XIX-lea veac. Pe de altă parte, la începutul secolului XX diplomații români au avut drept obiectiv primordial alegerea alianței celei mai potrivite care să ajute statul român în procesul de realizare a Marii Uniri și a recunoașterii acesteia pe plan internațional.

Fără a exagera se poate afirma că munca diplomaților români din perioada mai sus menționată nu a fost mai prejos decât lupta cu arma în mână a soldaților din prima linie a frontului, luptă dusă pentru apărarea patriei de armatele inamice. Unul din acești eroi diplomați, prea puțin rămași în analele istoriei românilor, a fost Trandafir G. Djuvara (1856-1935). În lucrarea *Trandafir G. Djuvara. Biografia unui diplomat român (1856-1935)*, istoricul Răzvan-Cristian Bîgiu a reconstituit cu multă acribie științifică parcursul vieții profesionale a acestuia.

Volumul cuprinde o introducere, trei capitole, bibliografie, anexe și ilustrații. În introducere autorul face un scurt, dar cuprinzător istoric al relațiilor evoluției diplomatice românești începând cu perioada medievală. În *Istoriografia problemei* autorul prezintă titlul celor câteva studii dedicate persoanei diplomatului și a familiei acestuia, subliniind faptul că lucrări de amploare pe aceste subiecte nu au apărut, ci doar studii punctuale. Autorul menționează și lucrările care au avut un rol important în creionarea parcursului vieții și carierei lui Trandafir Djuvara, în principal acestea fiind memoriile diplomatului precum și diverse anuare ale Ministerului de Externe din perioada respectivă. Un rol important l-au avut de asemenea și documentele familiei Djuvara, corespondența purtată între diverși membri ai familiei, aceasta regăsindu-se în cadrul Arhivelor Naționale Istorice Centrale. Corespondența purtată de diplomatul român cu centrala din Ministerul de Externe a fost de asemenea foarte importantă în conturarea biografiei sale.

Primul capitol al volumului, structurat în trei subcapitole, se ocupă de originea familiei lui Trandafir G. Djuvara, pregătirea sa profesională, respectiv legătura strânsă pe care a avut-o cu activitatea desfășurată de Ateneul Român. În ceea ce privește originea familiei diplomatului român, autorul lucrării, reconstituie scrupulos arborele genealogic al acesteia evidențiind obârșia sud-dunăreană a familiei Djuvara. Într-o frumoasă enumerare, autorul menționează marile personalități ale culturii și științei românești, de origine aromână: „...sociologul *Dimitrie Gusti*, astronomul *Nicolae Coculescu*, inginerul *Elie Carafoli*, filologul *Theodor Capidan*, *Iuliu Valaori*, *Tache Papahagi*, pictorii *Theodor Aman* și *Ari Murnu*, sculptorul *Dimitre Paciurea*, arhitectul *Constantin Iotzu*....(p. 41).

Cel de-al doilea subcapitol tratează studiile efectuate de Trandafir G. Djuvara relevând faptul că informațiile certe despre studiile acestuia liceale, universitare și doctorale sunt contradictorii, neștiindu-se exact din analiza documentelor unde au fost făcute. De exemplu în

* Drd., Muzeul Olteniei Craiova, e-mail: iulianc01@gmail.com.

privința studiilor doctorale se știe cu precizie faptul că au fost efectuate la Paris, dar nu se cunoaște exact domeniul în care acesta a obținut diploma de doctor. În fine, în al treilea subcapitol este prezentată activitatea diplomatului român de sprijinire a Ateneului Român, prestigioasă instituție culturală a timpului, căreia de altfel i-a lăsat prin testament o parte însemnată a averii sale.

În al doilea capitol al lucrării este prezentat debutul în lumea diplomatică al al lui Trandafir G. Djuvara, debut care a avut loc într-o perioadă plină de efervescență a Ministerului de Externe român. De altfel la începutul capitolului autorul face și un scurt și judicios istoric al acestei instituții în perioada imediat următoare obținerii independenței de stat a României. La 30 aprilie 1879, la vârsta de numai 23 de ani, Djuvara a fost numit atașat de legăție pe lângă agenția diplomatică românească de la Paris. În același an a cunoscut o împlinire și pe plan personal, întemeindu-și o familie prin căsătoria cu d-ra Elena Gheorghiu.

Având un salariu foarte mic Djuvara a făcut demersuri pe lângă Ministerul Afacerilor Străine pentru a fi numit pe un post mai bine retribuit, fiind în final numit secretar de legăție clasa a II-a la Bruxelles. În noua funcție diplomatul român a avut o activitate cât se poate de rodnică fiind implicat în realizarea unor acorduri internaționale între România și Belgia, cum ar fi: Convenția de comerț (Bruxelles, 14 august 1880), Convenția de extrădare (Bruxelles, 20 august 1880), Convenția pentru protecția proprietății industriale și a mărcilor de fabrică (București, 8 martie 1881).

După încheierea misiunii diplomatice la Bruxelles, Trandafir G. Djuvara a ocupat succesiv mai multe posturi: șef al Secțiunii politice a Ministerului Afacerilor Străine, prim secretar de legăție la Constantinopol (1883-1884), iarăși conducător al Secțiunii politice (1884-1886), secretar al Comisiei pentru negocierea unui tratat de comerț cu Austro-Ungaria, însărcinat cu afaceri la Belgrad (1887-1888).

Un pas uriaș în cariera sa a fost numirea sa ca șef al misiunii diplomatice românești din Sofia, în anul 1888. Aici a trebuit să facă față insistențelor autorităților bulgare de a îl recunoaște pe Ferdinand drept conducător al Bulgariei, în vremea când venirea acestuia în țara sud-dunăreană provocase o mare tulburare în cancelariile Europei. Refuzul României de a da un răspuns pozitiv în acest sens a dus la o stagnare nefirească a relațiilor româno-bulgare.

Mult mai productivă s-a dovedit a fi activitatea lui Trandafir G. Djuvara în Constantinopol unde a fost instalat la 15 mai 1896 drept trimis extraordinar și ministru plenipotențiar. Diplomatul român s-a bucurat de o primire extrem de cordială din partea sultanului Abdul Hamid al II-lea și a înalțelor oficialități turcești. De asemenea a primit Marele Cordon al Ordinului Medgidie „o favoare care în mod obișnuit se acorda după un an sau doi de ședere la Constantinopol și câteodată chiar la sfârșitul misiunii” (p. 109). Convenția comercială româno-turcă și acordarea de drepturi aromânilor din Imperiul Otoman au fost principalele realizări ale lui Djuvara în misiunea sa de la Constantinopol. Acestea însă au fost obținute după istovitoare tratative cu oficialitățile otomane, România trebuind să țină cont atât de propriile interese geostrategice cât și de situația politică deosebit de complexă din Peninsula Balcanică. Deși a obținut succese incontestabile în munca sa, din cauza unui derapaj personal, legătura intimă cu soția ambasadorului german, Djuvara a fost rechemat în țară și scos din corpul diplomatic până în anul 1909.

La 12 iulie 1909, Trandafir G. Djuvara a ajuns la Bruxelles în calitate de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al statului român în Belgia. Acesta a fost practic postul în care diplomatul român a stat cel mai mult, 11 ani, orașul fiind considerat „*cel mai bun fotoliu de orchestră pentru a auzi bine concertul european*” (p. 128). În același an Djuvara a fost acreditat și pe lângă Marele Duce al Luxemburgului, fiind astfel inaugurate relațiile diplomatice româno-luxemburghize. În perioada de dinaintea izbucnirii Primului Război Mondial cea mai importantă realizare a diplomatului român a fost implicarea în realizarea unei convenții bilaterale româno-belgiene referitoare la protecția operelor literare, artistice și fotografice, în cursul anului 1910. După invadarea Belgiei de către armatele germane, Djuvara a rămas la post, urmând regele și guvernul belgian în refugiul acestora la Anvers. El a continuat să reprezinte interesele României, trimițând în țară prețioase informații asupra comportamentului administrației militare germane de pe teritoriul

belgian ocupat. Din nefericire, începând cu toamna anului 1916, aceleași suferințe ale populației belgiene aflate sub ocupație germană, vor fi cunoscute și de o mare parte a poporului român.

Cu multă durere în suflet, Trandafir G. Djuvara și-a încheiat misiunea de la Bruxelles în toamna anului 1920: „*a fost pentru mine o adevărată sfâșiere de a mă despărți de această țară*” (p. 170). Următorul post la care a fost numit, se pare că nu tocmai cu voia sa, a fost acela de la Atena unde a stat timp de patru ani până în 1924. În perioada respectivă, viața politică din Grecia s-a caracterizat printr-o mare instabilitate, în țară existând un puternic curent anti regal, situația generală înrăutățindu-se și pe fondul războiului greco-turc. Un aspect important al activității lui Djuvara în capitala elenă a fost asigurarea protecției reginei Elisabeta și a cuplului regal. De altfel, în 1924, diplomatul român a fost cel care a intervenit direct pentru ca familia regală greacă să ajungă cu bine în România, unde va sta jumătate de an. Misiunea lui Djuvara în Grecia a durat până în decembrie 1923, după revenirea în țară el activând, până în 1926 în cadrul administrației centrale a ministerului de externe.

Lucrarea D-lui Bîgiu este una bine încheată, fiind redactată într-un limbaj accesibil atât istoricilor cât și tuturor cititorilor pasionați de istoria diplomației și a relațiilor internaționale. În anexele volumului este redat un util arbore genealogic al familiei Djuvara, precum și liste ale operelor diplomatului român, respectiv ale distincțiilor onorifice primite de acesta de-a lungul îndelungatei sale cariere. Poate că ar fi fost utile să fie redată în această parte a volumului și cele mai importante convenții diplomatice încheiate prin mijlocirea lui Trandafir G. Djuvara. De asemenea, pentru cititor ar fi fost interesant să știe mai multe detalii despre viața acestuia din perioada în care nu a activat în diplomație, respectiv din timpul de după pensionare. Cu toate acestea, apariția lucrării dedicate acestui diplomat român este cât se poate de binevenită deoarece devoalează pentru publicul larg activitatea unuia din loialii angajați ai statului român, care au reprezentat la nivel înalt interesele naționale.